

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА ТА ПРАВознавства
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА КРАЇН ЄВРОПИ

ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАКАРПАТСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ,
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ,
ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ»

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ДЕРЖАВА І ПРАВО: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ»

(м. Ужгород, 14-15 листопада 2014 р.)

7. Гаращук В. М. Контроль та нагляд у державному управлінні : моногр. / В. М. Гаращук // Х.: Фоліо. – 2002. – 176 с.

8. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів: Наказ ГПУ від 07.11.2012 р. № 3 гн // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=v_003900-12.

9. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991р. № 1789-XII // Відом. Верх. Ради України. –1991.–№ 53. – Ст. 793.

10. Організація прокурорських перевірок з питань додержання законів щодо обігу наркотичних засобів психотропних речовин їх аналогів і прекурсорів : метод. реком. / Ген. прокуратура України; Нац. академія прокуратури України. – К. – 2011. – 25 с.

МЕХАНІЗМ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ, БОРЖНИКАМИ ЗА ЯКИМИ Є СУБ'ЄКТИ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Яремак З. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри судочинства*

*Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

26 січня 2012 р. Парламентською асамблеєю Ради Європи було прийнято Резолюцію 1862 (2012) «Функціонування демократичних інституцій в Україні» в якій йдеться про те, що «...більше ніж половина рішень, винесених Європейським судом з прав людини у справах проти України, стосуються питання тривалого невиконання остаточних судових рішень, відповідальність за які несуть органи влади України... Ця проблема постійно нагадує про себе, породжуючи порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, які найчастіше виявляє Суд у справах проти України» [1].

Встановлений діючим законодавством порядок виконання судових рішень, боржниками за якими виступає держава, на сьогодні має певну специфіку. Мова йде про нормативно-правову основу регулювання цього питання та про суб'єктів, уповноважених на виконання даної категорії судових рішень. Зокрема, ч. 2 ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» [2] передбачено особливості виконання рішень про стягнення коштів з державних органів, державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ. Законом України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» [3] (набрал чинності 1.01.2013 р.) встановлено, що функції щодо виконання рішень суду про стягнення коштів, боржниками за якими є державний орган, покладено на центральний орган виконавчої влади, який здійснює державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів. Однак реалізація цього закону стала можливою тільки після внесення змін до Порядку виконання рішень про

стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників постановою КМУ від 30.01.2013 р. [4].

На перший погляд, видається, що питання виконання рішень про стягнення коштів, боржниками за якими є державний орган, належним чином законодавчо визначено та регламентовано. Проте, як це часто буває, значний масив нормативної бази не завжди передбачає якісне правове регулювання певного кола суспільних відносин. Тож проаналізуємо положення вище зазначених нормативно-правових актів.

Формально, із назви Закону «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» напрашується висновок, що із сфери правового впливу органів Державної виконавчої служби виключається виконання лише судових рішень (виконавчих листів, судових наказів та ін. виконавчих документів, виданих судовими органами). Натомість ст. 1 даного Закону передбачено особливості виконання не тільки судових рішень, але і інших виконавчих документів, визначених Законом України «Про виконавче провадження», зокрема, ст. 17.

Деякі положення Закону «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» суперечать загальним правилам здійснення виконання рішень. Так, ст. 4 визначено особливості виконання рішень суду про стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи, якою передбачено повноваження державного виконавця на винесення постанови про заміну стягувача на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів. Натомість, Закон «Про виконавче провадження» визначає, що питання заміни сторони виконавчого провадження належить виключно до компетенції суду (п. 5 ст. 8).

Порівнюючи норми Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» і Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, вбачається, що Порядок регулює значно ширше коло функцій органів Казначейства щодо виконання рішень суду, аніж це визначено Законом. А саме, беручи до уваги п. 24 Порядку робимо висновок про те, що на органи Державної казначейської служби України покладатиметься виконання рішень суду, боржником за якими є не тільки державний орган, а всі визначені в рішенні про стягнення коштів розпорядники (бюджетні установи) та одержувачі бюджетних коштів, а також підприємства, установи та організації, рахунки яких відкриті в органах Казначейства.

Законодавчі прогалини та колізії породжують і проблеми практики. Свідченням цього є рішення судів, які констатують низький рівень законодавчої техніки та розбіжності в правозастосовчій діяльності органів державної влади. Наведемо лише деякі приклади із судової практики:

1) Органи Державної казначейської служби безпідставно відмовляють або повертають заявнику виконавчий документ, обґрунтовуючи своє рішення п. 25 Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, відповідно до якого у разі наявності у боржника окремої бюджетної програми для забезпечення виконання рішень суду безспірне списання коштів з боржника здійснюється лише за цією бюджетною програмою. Такі дії суперечать ст. 3 Закону «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», яка передбачає у випадку відсутності відповідних бюджетних

призначень виконання здійснюється за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду (бюджетна програма КПКВ 3504040 «Забезпечення виконання рішень суду, що гарантовані державою»).

2) Направлення стягувачами виконавчих документів не за належністю, тобто не до органу Казначейства, в якому обслуговується боржник, а безпосередньо до Казначейства України, що знову ж таки зумовлено колізією в законодавстві. Відповідно до ст. 3 ч. 2 Закону «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» стягувач за рішенням суду про стягнення коштів з державного органу звертається до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів. Натомість в Порядку передбачено звернення до органу Казначейства, в якому безпосередньо обслуговується боржник (п. 24).

3) Судові рішення зобов'язального характеру (наприклад, «зобов'язати суб'єкта владних повноважень провести донарахування та виплату грошової допомоги (компенсації, заробітної плати); зобов'язати суб'єкта владних повноважень вчинити дії щодо стягнення коштів тощо»). Зазначена категорія судових рішень відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону не належить до компетенції органів Казначейства. Як приклад, можна проаналізувати виконання судових рішень про соціалізації. Відповідь на питання про те, яким чином можливо стягнути з держави ці виплати, надав Вищий адміністративний суд України в інформаційному листі «Щодо виконання судових рішень, прийнятих у справах, пов'язаних із соціальними виплатами» від 13.06.2013 № 846/12/13-13 [6]. Так, ВАСУ зазначає можливість виконання таких рішень за допомогою звернення до суду із заявою про зміну способу і порядку виконання рішення з зобов'язуючого рішення на рішення про стягнення коштів (соціальних виплат). Поняття «зобов'язання здійснити виплати» і «стягнути виплати» є фактично тотожним, але при цьому існуючі між ними відмінності можуть призвести до труднощів при виконанні судового рішення. Так, Закон «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» не гарантує виконання судового рішення, яким держорган-боржник зобов'язаний здійснити соціальну виплату, в той час як судове рішення про стягнення виплати підлягає виконанню в порядку цього Закону. Відсутність законодавчо передбаченої можливості виконати рішення про здійснення виплат робить його виконання неможливим, а відповідно, служить достатньою підставою для зміни способу та порядку виконання судового рішення. Зміна ж способу і порядку виконання рішення здійснюється шляхом зміни зобов'язання здійснити виплати на стягнення цих виплат.

З офіційного сайту Державної казначейської служби (інформація станом на 7.11.2014 р.): «З метою здійснення заходів щодо виконання рішень суду Законом України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» на поточний рік за бюджетною програмою КПКВК 3504040 «Забезпечення виконання рішень суду, що гарантовані державою» передбачено 76,96 млн. грн. Законодавством встановлено, що безспірне списання коштів державного бюджету повинно здійснюватись Державною казначейською службою України за черговістю надходження рішень суду на виконання. Станом на листопад 2014 року у Державній казначейській службі України знаходиться понад 24 000 виконавчих документів

на суму більше 659,96 млн. грн., які підлягають виконанню за бюджетною програмою КПКВК 3504040. Отже, Державною казначейською службою України до кінця року здійсниться перерахування коштів за рішеннями судів, поданих до територіальних органів Казначейства України протягом 22-26 лютого 2013 року» [6].

Вдумуючись у ці цифри, робимо висновок, що питання невиконання чи тривалого виконання рішень, боржниками за якими є органи державної влади, підприємства, установи, організації, залишається невирішеним. Зазначена проблематика обумовлена колізією та неурегульованістю в достатній мірі механізму стягнення коштів, яку часто можна пояснити і «суб'єктивним чинником»: механізм стягнення боргів, на пряму зачіпає поточні бюджетні програми, а тому, у разі його реалізації відчуватиметься постійний дефіцит бюджетних коштів, що є не вигідним для держави. Тому необхідно грамотно визначити максимально ефективну процедуру звернення до виконання виконавчого документа в кожному конкретному випадку для того, щоб наше право на виконання судового рішення не було «ілюзорним».

Література:

1. Резолюція 1862 (2012) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Функціонування демократичних інституцій в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a57.
2. Про виконавче провадження : закон України від 21.04.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/606-14>.
3. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень : закон України від 05.06.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4901-17>.
4. Про затвердження Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників : постанова Кабінет Міністрів України від 03.08.2011 р. № 845 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/845-2011-%D0%BF>.
5. Щодо виконання судових рішень, прийнятих у справах, пов'язаних із соціальними виплатами : інформаційний лист Вищого адміністративного суду України від 13.06.2013 № 846/12/13-13 / Офіційний веб-портал «Судова влада України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ms.ck.court.gov.ua/sud2313/41/49/>.
6. Про стан та терміни перерахування коштів за рішеннями судів / Офіційний веб-портал Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/215170>.